

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

ГЛУШКО ОЛЕГ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 658.012:338.12 (621)

**ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ В УПРАВЛІННІ
ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ**
Спеціальність 08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів - 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі обліку та аналізу Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Яремко Ігор Йосафатович,
Національний університет «Львівська політехніка»,
професор кафедри обліку та аналізу

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Гришова Інна Юріївна,
Одеська національна академія харчових технологій,
професор кафедри економічної теорії
та фінансово-економічної безпеки

кандидат економічних наук
Галько Людмила Романівна,
Тернопільський національний економічний
університет, доцент кафедри економіки
підприємств і корпорацій

Захист відбудеться «17» вересня 2015 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.03 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. С. Бандери, 12, IV н.к., ауд. 209-А)

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1).

Автореферат розісланий «13» серпня 2015 р.

Учений секретар спеціалізованої
вченої ради, к.е.н., доц.

Завербний А.С.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Економічна стійкість підприємств машинобудування об'єктивно виступає базовою основою забезпечення можливостей їх стабільного функціонування і розвитку. Особливої важливості економічна стійкість машинобудівних підприємств набуває в умовах транзитивної економіки України з наявними у ній рецесійними й стагнаційними процесами, низьким рівнем інвестиційної привабливості.

Концепція управління економічною стійкістю машинобудівних підприємств повинна забезпечуватись адекватним цій концепції економічним інструментарієм, науково обґрунтованим і дієвим при практичному впровадженні. В умовах недостатньої прогнозованості економічних процесів адаптивний економічний інструментарій розглядається вагомим засобом підтримки управлінських рішень та процесного управління економічною стійкістю загалом. Існуючий економічний інструментарій не вирішує проблему належної підтримки процесу управління.

Потреба достовірної оцінки рівня економічної стійкості машинобудівних підприємств національної економіки для підвищення ефективних управлінських процесів актуалізує наукові розробки щодо побудови адаптивного економічного інструментарію. Вагомий внесок у різновекторне вирішення існуючих проблем шляхом формування нових концепцій і парадигм економічного інструментарію в управлінні економічною стійкістю зробили зарубіжні та вітчизняні науковці: Е. Альтман, Б. Баумоль, І.О. Бланк, Р. Брейлі, І. Бівер, А. Маршал, І. Фішер, Р. Каплан, Д. Нортон, М. Скот, П. Друкер, Р. Гордон, Т. Коупленд, Т. Коллер, Д. Мурін, Т. Стюарт, О.В., Ареф'єва, О.О. Бакунов, Л.Р. Галько, І.Ю. Гришова, В.Л. Іванов, Є.Є. Іонін, Н.П. Карачина, М.О. Кизим, Л.А. Костирко, О.Є. Кузьмін, Н.О. Лоханова, О.Г. Мельник, О.Б. Мних, Н.Ю. Подольчак, О.М. Тридід, І.Й. Яремко та інші. Ними було виділено актуальний вітчизняній економіці перелік складових економічної стійкості, уточнено концептуальні основи управління економічною стійкістю, розроблено підходи до оцінювання економічної стійкості машинобудівних підприємств, запропоновано системи прогнозування показників економічної стійкості підприємств та інше.

Незважаючи на вагомі здобутки науковців динамічні зміни в умовах діяльності підприємств машинобудування вимагають удосконалення чи розроблення нових принципових підходів до формування адаптивного економічного інструментарію в управлінні економічною стійкістю. Тенденційність появи негативних, дестабілізуючих економічних факторів впливу на результативну діяльність підприємств й, відповідно, на рівень його економічної стійкості зумовлюють потребу в об'єктивному й достовірному інструментарії оцінювання рівня економічної стійкості. Існуючі проблемні питання та реальна необхідність адаптації комплексного економічного інструментарію для забезпечення процесів управління економічною стійкістю машинобудівних підприємств обумовили напрям наукових досліджень, визначили ціль, завдання, мету й практичну спрямованість дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану держбюджетних та науково-дослідних робіт

Національного університету «Львівська політехніка». В контексті науково-дослідної теми «Організаційно-методичні засади аналізу ефективності функціонування підприємства» (номер державної реєстрації 0112U001219), зокрема підрозділу 2.3 «Організаційно-економічний механізм в управлінні економічною стійкістю і потенціалом підприємства», враховано сформульовані здобувачем адаптивні до сучасних умов національної економіки методичні засади оцінно-аналітичного інструментарію встановлення рівня та динаміки зміни економічної стійкості підприємства (акт впровадження 09.10.2014 р.). До науково-дослідної теми «Економічний інструментарій управління розвитком підприємства» (номер державної реєстрації 0112U001222), зокрема підрозділу 1.2 «Методологічна основа оцінно-аналітичних і контрольних систем в управлінні підприємством», включено науково обґрунтовані засадні положення формування комплексного інструментарію для функціонального управління економічною стійкістю підприємства, адаптованого до умов діяльності підприємств машинобудівної галузі (акт впровадження від 22.10.2014 р.). При розробленні держбюджетної теми ДБ/ПСМ «Методологія та інструментарій процесійно-структурованого менеджменту» (номер державної реєстрації 0111U001215), затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 30.11.2010 р. №1177, включено сформульований спосіб оцінки та використання інтелектуального капіталу для забезпечення економічної стійкості підприємства (розділ 3 «Розроблення інструментарію процесійно-структурованого менеджменту», підрозділ 3.4 «Формування моделі створення та комерціалізації інтелектуального капіталу як інструмента підвищення ефективності системи процесійно-структурованого менеджменту», пункт 3.4.8 «Інтелектуальний капітал як чинник забезпечення економічної стійкості підприємства») (акт впровадження від 11.09.2013р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток науково-теоретичних засад й формулювання концептуальних основ адаптивності економічного інструментарію у процесах управління економічною стійкістю підприємств машинобудування та розроблення прикладних рекомендацій для впровадження інструментальних засобів. Досягнення постановленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- розкрити та поглибити зміст поняття «економічна стійкість машинобудівного підприємства» й категорійний апарат, використовуваний у процесах економічного оцінювання та управління;

- обґрунтувати параметри релевантної інформаційної бази для забезпечення об'єктивного визначення ключових показників та індикаторів економічної стійкості в системі економічного інструментарію;

- узагальнити і систематизувати зміст і функціональну спрямованість існуючого економічного інструментарію для встановлення рівня економічної стійкості машинобудівного підприємства, оцінити його адекватність умовам діяльності і концепціям управління;

- сформулювати концептуальні засади і науково-методичне забезпечення адаптивного економічного інструментарію у системі управління економічною стійкістю вітчизняних підприємств машинобудування;

- обґрунтувати положення визначення інтегрального показника економічної стійкості підприємства з використанням формалізованих і якісних економічних показників;

- сформулювати концепцію адаптивного економічного інструментарію в управлінні економічною стійкістю підприємств машинобудування, ґрунтовану на пропонованому інтегральному показнику.

Об'єктом дослідження є процеси і процедури використання економічного інструментарію в системі управління економічною стійкістю підприємства.

Предмет дослідження - теоретичні й прикладні аспекти побудови комплексного економічного інструментарію оцінювання та аналізування економічної стійкості машинобудівного підприємства.

Методи дослідження. Для забезпечення дослідження в контексті обраного об'єкта та розв'язання актуальних завдань цієї наукової тематики використовувався широкий перелік загальнонаукових, спеціальних та міждисциплінарних методів, прийомів, способів й підходів: теоретичне узагальнення, методи групування використовувались для вивчення та уточнення категорійного апарату економічної стійкості (підрозд. 1.1); абстрагування, аналіз та дедукція дозволили сформулювати передумови визначення економічної стійкості підприємства (підрозд. 1.2); синтез та порівняльний аналіз наукової літератури дали змогу дослідити засадничі умови формування інструментарію забезпечення економічної стійкості підприємства (підрозд. 1.3); інтерпретація та консолідація інформаційних потоків, аналогія та моделювання сприяли визначенню методичних положень з аналізування економічної стійкості (підрозд. 2.1); статистичний аналіз, метод експертних оцінок, інтегрування показника та моделі визначення банкрутства стали основою для оцінки та прогнозування рівня економічної стійкості машинобудівного підприємства (підрозд. 2.2); міждисциплінарний підхід використано для позиціонування аналітичних та управлінських інструментів встановлення економічної стійкості підприємства машинобудівної галузі (підрозд. 2.3); функціональний аналіз та метод логічного узагальнення забезпечили визначення особливостей впливу інституційного середовища на економічну стійкість підприємства (підрозд. 3.1); системно-структурований аналіз, методи антикризового аналізу використані для формування адаптивного вітчизняним умовам комплексного інструментарію в управлінні економічною стійкістю (підрозд. 3.2); структурно-логічний аналіз та функціональний аналіз сформулювали передумови для розроблення ефективних засад використання економічного інструментарію управління економічною стійкістю підприємств машинобудівної галузі (підрозд. 3.3); графічний, схематичний й табличний методи використані для наочного представлення результатів проведеного дослідження.

Базою даних для дослідження є державна статистична інформація, публічна фінансова звітність машинобудівних підприємств, аналітичні та синтетичні дані системи обліку, документація відділу кадрів та результати опитування (анкетування, експедиційне опитування). Нормативною базою в дослідженні були нормативно-правові акти й методичні та інструктивні матеріали, зокрема методи виявлення

ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дії з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розв'язанні та науковому обґрунтуванні засадничих умов й теоретико-методичних аспектів функціонування управлінського інструментарію для забезпечення економічної стійкості підприємств машинобудування. Основні положення наукової новизни, які виносяться на захист і розкривають особистий внесок автора, такі:

вперше:

- сформульовано концептуальні засади використання адаптивного економічного інструментарію в управлінні економічною стійкістю машинобудівного підприємства, які базуються на запропонованому інтегральному показнику, що включає стандартизовані критерії фінансової, організаційно-кадрової, техніко-технологічної, маркетингово-логістичної та інноваційної складових;

удосконалено:

- положення стандартизації і агрегування показників економічної стійкості, які дають змогу опрацьовувати формалізовані і неформалізовані показники, що забезпечує додаткове, порівняно із традиційними підходами, врахування суттєвих для базових підприємств складових економічної стійкості;

- категорійний апарат, зміст і сутність складових економічної стійкості, атрибутивні фактори впливу та структуру їх взаємозв'язків, що забезпечує можливість охоплення більшої кількості складових впливу на цю економічну категорію, дає змогу об'єктивніше розкрити параметри економічної стійкості вітчизняних підприємств машинобудування;

дістали подальшого розвитку:

- науково-методичні підходи до розширення інформаційної бази, які обґрунтовують доцільність використання додаткових економічних кількісних і якісних показників для виміру і управління економічною стійкістю машинобудівного підприємства;

- базова основа економічного інструментарію, адекватного концепції управління економічною стійкістю машинобудівних підприємств, яка, у порівнянні з існуючими, передбачає урахування зовнішніх факторів впливу на стабільне функціонування підприємства, забезпечуючи його відповідність умовам їх діяльності;

- засади розвитку формату функціонально орієнтованих інструментальних засобів у комплексному економічному інструментарію для пропонованої концепції управління економічною стійкістю машинобудівних підприємств, що дає змогу оцінити більшу кількість факторів впливу.

Практичне значення результатів полягає у розробленні оцінно-аналітичного інструментарію, який дає змогу об'єктивно здійснювати моніторинг змін рівня економічної стійкості машинобудівних підприємств. Запропоновані інструментальні засоби, зведені у доцільну систему, формують концептуальну основу адаптивного інструментарію управління економічною стійкістю машинобудівних підприємств. Така базова основа сприяє ефективнішому використанню інформаційних джерел для моніторингу ключових факторів впливу на стійкість машинобудівних підприємств.

Використання таких додаткових засобів сприяли реалізації інвестиційних регіональних програм Львівської області, включаючи машинобудівні підприємства, що діють в цьому регіоні. Впровадження авторських розробок сприяло підвищенню рівня аналітичної обґрунтованості рішень працівників Львівської облдержадміністрації і рекомендовано нею до використання на машинобудівних підприємствах (довідка від 14 листопада 2014 р. № 1-44-3271).

Теоретико-прикладні результати дисертаційного дослідження по формуванні комплексного інструментарію управління використані на вітчизняних машинобудівних підприємствах: ПАТ «Конвеєр» (довідка про впровадження № 98 від 19 травня 2014 р.), ТОВ «Діскавері – бурове обладнання (Україна)» (довідка про впровадження № 407 від 19 травня 2014 р.), ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод» (довідка про впровадження № 108 від 25 вересня 2014 р.), ПАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів» (довідка про впровадження № 18786 від 19 вересня 2014 р.).

Основні теоретичні положення та методичні результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» при викладанні дисципліни «Податкова система» для студентів напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит» (довідка про впровадження № 67-01-1830 від 31 жовтня 2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є завершеною науковою роботою. Наукові положення, результати досліджень та пропозиції, що представлені у дисертаційній роботі й виносяться на захист, одержані автором самостійно. Із наукових праць, що видані у співавторстві, в дисертації використані виключно ті ідеї, положення та результати дослідження, які є наслідком самостійних здобутків автора.

Апробація результатів дисертації. Фундаментальні теоретичні положення та прогресивні практичні результати наукового дослідження, викладені у дисертаційній роботі, апробовані на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях й семінарах, в тому числі на: науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (м. Львів, 26-28 квітня 2012 р.); II-й Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепціях управління» (м. Судак, 1-3 червня 2012 р.); третій науковій конференції аспірантів, пошукувачів та магістрів «Облік, аналіз та контроль в системі управління підприємницькими структурами» (м. Львів, 21-22 березня 2013 р.); I-й Міжнародній науково-практичній конференції «Менеджмент суб'єктів господарювання: проблеми та перспективи розвитку» (м. Житомир, 20-21 червня 2013 р.); I-й Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка і фінанси: теорія та практика» (м. Луганськ-Феодосія, 26-28 вересня 2013 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми формування та реалізації регіональної економіки» (м. Київ, 18-19 жовтня 2013 р.); III-й Міжнародній конференції молодих вчених ЕМ-2013 «Економіка і менеджмент» (м. Львів, 21-23 листопада 2013 р.); VI-й Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств» (м. Харків, 30-31 жовтня 2013 р.); III-й Міжнародній

науково-практичній конференції «Проблеми сучасної економіки» (м. Донецьк, 27-28 грудня 2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи економічного зростання та інноваційного розвитку країн» (м. Одеса, 18-19 квітня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Ринкові економічні механізми сталого розвитку: інноваційне та фінансове забезпечення» (м. Дніпропетровськ, 9-10 травня 2014 р.); II-й Міжнародній науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (м. Львів, 24-25 жовтня 2014 р.).

Публікації. За темою дисертації опубліковано 21 наукову працю (8 статей у наукових фахових виданнях, з яких 1 праця у виданні, яке включене до міжнародних наукометричних баз даних, 1 стаття у періодичному науковому виданні іноземної держави, 12 тез доповідей), з них 18 одноосібно. Загальний обсяг опублікованих праць 6,72 друк. арк., з них особисто автору належить 5,92 друк. арк.

Обсяг і структура дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, списку використаних джерел в кількості 225 найменувань та 10 додатків. Основний текст складається із 187 сторінок, дисертація містить 18 таблиць та 40 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі наведено наукове обґрунтування змісту та розкрито концептуальну спрямованість дисертаційної роботи, її зв'язок із науковими програмами, планами й темами, мету та завдання дослідження, його об'єкт і предмет, методи, що використовувались у процесі виконання роботи, наукову новизну та практичне значення результатів дисертації, інформацію про наукові публікації.

У першому розділі «**Економічна стійкість підприємства та інструментарій її забезпечення**» розкрито сутність, зміст та еволюцію поняття «економічна стійкість», категорійний апарат предметної сфери економічних знань і практичне його застосування, системно досліджено базові параметри та сучасні фактори впливу на поняття економічної категорії, вивчено стан розробок та узагальнено проблемні аспекти в управлінні економічною стійкістю.

Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що категорійне поняття «економічна стійкість підприємства» не має достатньо формалізованих параметрів, а тому його змістове наповнення залежить від мети й превалювання обраних складових при дослідженні економічної стійкості підприємства. Запропоновано поглиблений та адекватний сучасним економічним умовам зміст економічної стійкості машинобудівних підприємств. У роботі це поняття позиціонується як комплексна багатофакторна економічна категорія, вагомість конкретних компонентних складових якої залежить від стану безпосередньо підприємства й економіки, у якій воно функціонує, специфіки його діяльності, рівня технологічного й інноваційного розвитку галузі. Обґрунтовано параметри економічної стійкості, які розкриті через внутрішню економічну стійкість, що є похідною функцією від екзогенних впливів на неї, скоригованих на ефективність реалізації адаптаційних можливостей управлінського та ресурсного потенціалу підприємства.

Результати опрацьованих тематичних джерел, емпіричні докази з практичної

діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств дають змогу стверджувати, що використовуваний економічний інструментарій не достатньо об'єктивно характеризує й подає рівень економічної стійкості підприємства, а тому не може вважатися надійним засобом ефективного цілеорієнтованого управління. Ураховуючи важливість адекватності використовуваних управлінських інструментів пропонується модель базової основи комплексного економічного інструментарію в концепції управління економічною стійкістю (рис. 1).

Рис. 1. Базова основа формування системи управління економічною стійкістю машинобудівних підприємств

Примітка: розроблено автором

В роботі обґрунтована необхідність узгодження засадних принципів вироблення адекватності економічного інструментарію концепції управління, підпорядкованістю функціональної спрямованості його окремих інструментальних засобів, стратегічним цілям підприємства, акцентування на сформульований синтетичний критерій економічної стійкості. Пропонований комплексний інструментарій управління економічною стійкістю українських машинобудівних підприємств контекстно узгоджується з критеріями вітчизняних положень, міжнародних ринкових інститутів, регулятивами та принципами управління економічною стійкістю сучасних суб'єктів ринкової економіки. У процесі розроблення функціональної основи економічного інструментарію урахована система нормотворчих імперативів, визначена у методичних положеннях та системах показників. Концепція вироблення комплексного економічного інструментарію передбачає коригування показників з урахуванням зміни умов функціонування підприємств вітчизняного машинобудування, а також передбачає агрегування інформаційних потоків із зовнішнього економічного середовища.

На основі вивчення змісту необхідної інформаційно-аналітичної бази для процесів управління в роботі обґрунтовано компоненти, які доцільно використовувати для забезпечення економічної стійкості підприємства. Встановлено, що на теперішній час і оглядову перспективу на вітчизняних підприємствах машинобудування превалюватиме концепція ситуаційного (реакційного) управління. Виходячи зі змісту такої управлінської концепції покладається базова основа й домінуючі ознаки економічної стійкості. Для машинобудівних підприємств економічна стійкість визначена через взаємозалежні і взаємодоповнюючі складові, що розкривають ефективне управління фінансовою, організаційно-кадровою, техніко-технологічною та інноваційною діяльністю. Аргументується, що синтез результатів цих видів діяльності забезпечує економічну стійкість підприємств.

Водночас пропонується підхід надає не тільки динамізму в характеристиці економічної стійкості, але й передбачає можливість скоригувати зміст фінансово-економічних показників, тобто об'єктивно визначити інтегральний показник при зміні економічного стану і умов діяльності вітчизняних підприємств машинобудування. Обґрунтований набір індикативних складових інтегрального показника забезпечує ефективне управління сукупними економічними ресурсами машинобудівних підприємств в сучасних умовах. Це обґрунтовує доцільність практичного впровадження пропонуваного економічного інструментарію. Економічна стійкість машинобудівних підприємств характеризується чіткими взаємозв'язками в межах визначеної системи (рис. 2).

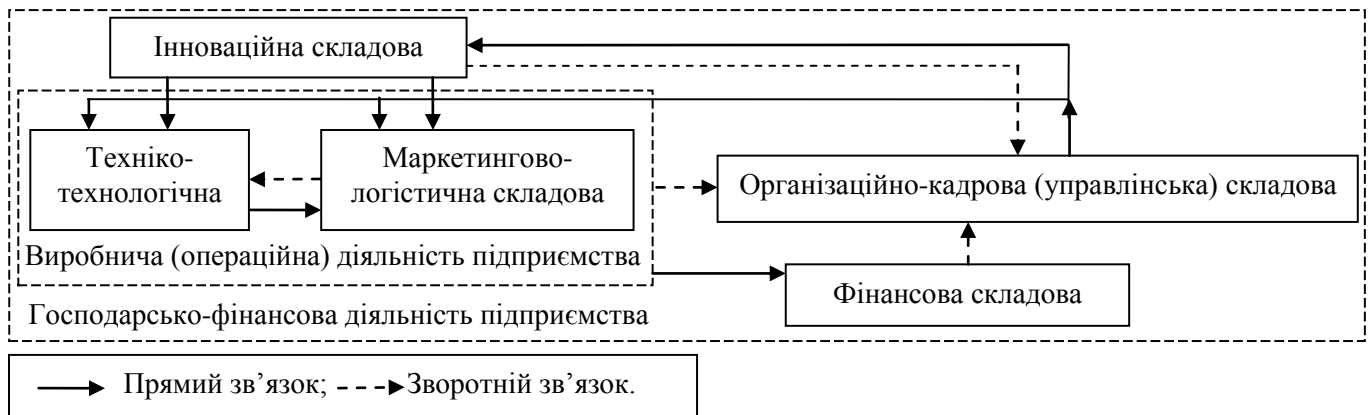

Рис. 2. Складові економічної стійкості підприємства та їх взаємодія

Примітка: розроблено на основі базових положень збалансованої системи показників

Запропонований формат проєкцій, зміст та добір індивідуальних критеріїв економічної стійкості підприємства дозволяє обґрунтовувати процес використання економічного інструментарію у процесах управління.

У другому розділі «**Аналізування стану економічної стійкості та інструментарію її забезпечення**» удосконалено методичні положення виміру економічної стійкості і на їх основі оцінено рівень економічної стійкості підприємств машинобудування, з'ясовано та проаналізовано вплив економічного інструментарію на обґрунтованість й ефективність управлінських процесів.

Аналізування економічної стійкості здійснено шляхом відбору відповідним складовим й одиничних показників, наступної їх стандартизації та визначення рівня

вагомості. Реалізацію такої оцінно-аналітичної процедури проведено із використанням адаптованих й адекватних до специфіки функціонування машинобудівних підприємств методичних засад визначення інтегрального показника економічної стійкості. Аналіз застосування математичних методів в економіці дає підстави стверджувати, що для кількісної оцінки економічної стійкості машинобудівних підприємств найбільш об'єктивно застосовувати адитивну факторну модель інтегрального показника:

$$E_{ij}^C = \alpha_{\Phi} * \Phi_{ij}^C + \alpha_{Ok} * Ok_{ij}^C + \alpha_{Tm} * Tm_{ij}^C + \alpha_{Ml} * Ml_{ij}^C + \alpha_I * I_{ij}^C, \quad (1)$$

де E_{ij}^C - економічна стійкість i -го підприємства в j -му періоді; $\Phi_{ij}^C, Ok_{ij}^C, Tm_{ij}^C, Ml_{ij}^C, I_{ij}^C$ - відповідно, фінансова, організаційно-кадрова, техніко-технологічна, маркетингово-логістична та інноваційна стійкість i -го підприємства в j -му періоді; $\alpha_{\Phi}, \alpha_{Ok}, \alpha_{Tm}, \alpha_{Ml}, \alpha_I$ - вагові коефіцієнти, які враховують ступінь важливості відповідно фінансової, організаційно-кадрової, техніко-технологічної, маркетингово-логістичної та інноваційної складових в структурі економічної стійкості конкретного підприємства.

Для забезпечення об'єктивності та репрезентативності експертного оцінювання впливу вагових коефіцієнтів в моделі (1) має забезпечуватися рівність:

$$\alpha_{\Phi} + \alpha_{Ok} + \alpha_{Tm} + \alpha_{Ml} + \alpha_I = 1. \quad (2)$$

Оцінювання економічної стійкості машинобудівних підприємств ґрунтується на визначенні рівня агрегованих складових стійкості. Агреговані показники визначених складових економічної стійкості розраховані за формалізованими та неформалізованими показниками із врахуванням коефіцієнтів вагомості як кожного індикатора в межах складової, так і кожної складової в межах інтегрального показника економічної стійкості машинобудівного підприємства. У роботі розраховано агреговані показники базових підприємств: ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод», ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод», ПАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів», ПАТ «Конвеєр», ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод», ВАТ «Мукачівприлад». Для прикладу в табл. 1 наведено аналітичні дані ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод».

Таблиця 1

Агреговані показники економічної стійкості ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод»

Складові економічної стійкості	Вагомість показників	Агреговані показники за роки				
		2009	2010	2011	2012	2013
Фінансова	0,30	0,18	0,26	0,26	0,23	0,21
Організаційно-кадрова	0,20	0,09	0,18	0,18	0,19	0,18
Техніко-технологічна	0,15	0,10	0,07	0,09	0,09	0,03
Маркетингово-логістична	0,15	0,05	0,06	0,06	0,07	0,06
Інноваційна	0,20	0,14	0,11	0,15	0,15	0,16
Інтегральний показник	1	0,57	0,68	0,74	0,72	0,65

Примітка: розраховано на основі офіційної статистичної інформації

З метою інтерпретації діапазонів інтегрального показника економічної стійкості використана адаптована шкала Харрінгтона. Для машинобудівних підприємств прийнято умову, якщо інтегральний показник має кількісне значення в діапазоні

0,64-1, то таке підприємство вважається економічно стійким, якщо в діапазоні 0,36-0,64 – то підприємство володіє середнім рівнем економічної стійкості і якщо кількісне значення нижче 0,36, то підприємство є економічно нестійким.

Результати оцінювання машинобудівних підприємств Львівської області подають як високі критеріальні значення в найбільш вагомих складових економічної стійкості, так і відносну стабільність всіх агрегованих показників. При цьому низький результат організаційно-кадрової складової (0,09) у 2009 році, що спричинив загальне зниження інтегрального показника стійкості до середнього рівня, дає підставу стверджувати про необхідність вдосконалення управлінського інструментарію на машинобудівних підприємствах. Використовуючи пропонований підхід визначено інтегральні показники економічної стійкості для базових машинобудівних підприємств (табл. 2).

Таблиця 2

Інтегральні показники економічної стійкості машинобудівних підприємств

Машинобудівні підприємства	Інтегральні показники економічної стійкості за роки				
	2009	2010	2011	2012	2013
ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод»	0,43	0,11	0,32	0,60	0,26
ПАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів»	0,47	0,16	0,13	0,09	0,06
ПАТ «Конвеєр»	0,32	0,34	0,35	0,25	0,32
ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод»	0,57	0,68	0,74	0,72	0,65
ПрАТ «Івано-Франківський локомотиворемонтний завод»	0,56	0,64	0,82	0,62	0,63
ВАТ «Мукачівприлад»	0,51	0,48	0,58	0,61	0,56

Примітка: розраховано на основі офіційної статистичної інформації

Встановлені інтегральні характеристики рівня економічної стійкості базових машинобудівних підприємств наочно показують, що значна частина підприємств (ВАТ «Дрогобицький машинобудівний завод», ПАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів», ПАТ «Конвеєр») тенденційно не спроможні забезпечити навіть середнього рівня економічної стійкості; у більшості проаналізованих періодів констатується низький рівень (нижче 0,36) стійкості цих підприємств. Результати динаміки інтегрального рівня економічної стійкості машинобудівних підприємств представлені у форматі діаграми на рис. 3.

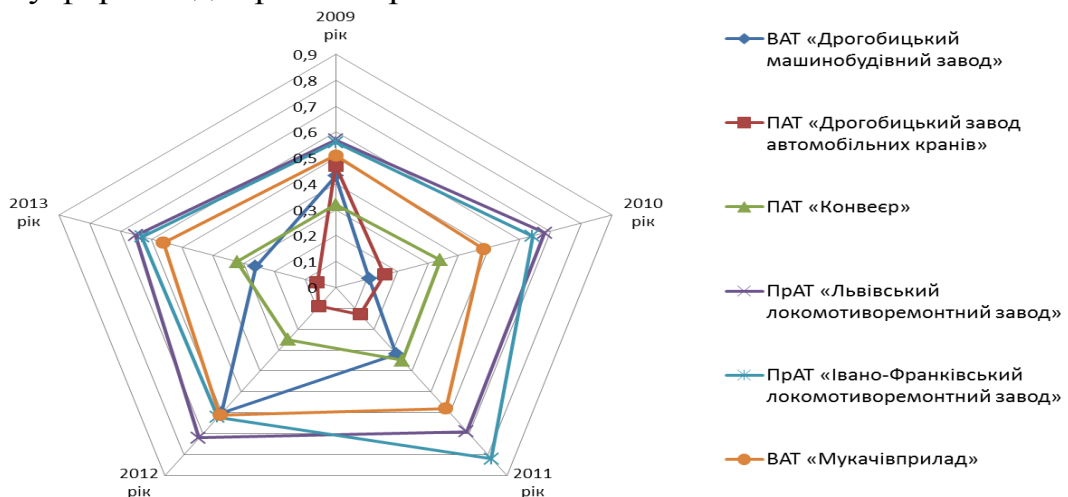

Рис. 3. Інтегральний показник економічної стійкості машинобудівних підприємств

Примітка: побудовано на основі офіційної статистичної інформації

Результати оцінювання економічної стійкості рентабельних та збиткових машинобудівних підприємств показують не тільки контраст в абсолютних показниках стійкості, але й високий рівень динамізму значень для збиткових підприємств, що негативно впливає на перспективи функціонування цих суб'єктів господарювання.

У третьому розділі «**Розвиток економічного інструментарію в управлінні економічною стійкістю машинобудівних підприємств**» обґрунтовано інституційні впливи на процеси управління економічною стійкістю вітчизняних підприємств машинобудування, сформульовано засадні положення щодо використання економічного інструментарію у забезпеченні ефективності управління економічною стійкістю машинобудівних підприємств.

Встановлено, що на теперішній час інституційне середовище української економіки відзначається перманентною залежністю від ряду факторів. Структура інструментарію управління економічною стійкістю враховує зовнішні впливи, а також передбачає реверсний зв'язок ендегенних факторів. Адекватна реакція на фактори екзогенного впливу є одним із чинників, які визначають систему управління економічною стійкістю машинобудівного підприємства.

За результатами дослідження визначено, що найдоцільнішим є розгляд чотирьох груп факторів впливу на економічну стійкість підприємств вітчизняного машинобудування: політико-правові (урядова стабільність, податкова політика, антимонопольне законодавство, ратифіковані міжнародні угоди та інші акти, юридичний та правовий тиск профспілок, громадських організацій та інших добровільних об'єднань громадян тощо); фінансово-економічні (процентна ставка і курс національної валюти, контроль над цінами та рівнем заробітної плати, дотації, субсидії та субвенції підприємствам машинобудування, які виділяються за конкретними державними і регіональними бюджетами, цінова політика на енергоносії, інвестиційна політика держави, тощо); соціально-культурні (активність споживачів, демографічна структура населення, соціальна мобільність населення, звичаї та ставлення соціальних груп до конкретних категорій товару тощо); техніко-технологічні (політика інтенсивного розвитку держави, забезпечення диверсифікації джерел фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, рівень захищеності об'єктів інтелектуальної власності тощо).

Адаптуючи фактори впливу до українського інституційного середовища, нами визначено потенційні зворотні впливи на екзогенних суб'єктів економіки, що забезпечують базові положення в системі економічної стійкості машинобудівного підприємства. Політико-правові фактори впливу на машинобудівне підприємство можуть реалізовуватися за наявності можливостей лобіювання власних бізнес інтересів в межах конкретної урядової чи парламентської інституції.

Зворотній вплив на фінансово-економічний фактор підприємство може здійснювати шляхом адаптації фінансово-господарської діяльності до реальних економічних умов й допускається можливість використання неформальних впливів із позиції суб'єкта підприємницької діяльності. Потенціал зворотного впливу на фактори соціально-культурного характеру ми пропонуємо встановлювати через можливості переформатування маркетингово-логістичної політики, зокрема

перманентне коригування збутової політики та каналів постачання й резерви для активізації ефективних маркетингових досліджень ринку. Крім цього, зворотній вплив на техніко-технологічні фактори може бути забезпечений за рахунок економічно обґрунтованого впровадження наукових розробок.

У роботі науковими та емпіричними методами встановлена необхідність врахування всього спектру важелів зворотного впливу на зовнішнє середовище в комплексному інструментарії управління економічною стійкістю машинобудівного підприємства. При цьому сутність підходу до такого управління повинна передбачати реалізацію різнопланових економічних інструментів, зорієнтованих на досягнення єдиної стратегічної цілі (генеральної мети). Сформований нами комплекс інструментальних засобів, які представлені у концепції управління економічною стійкістю машинобудівним підприємством, подано на рис. 4.

Рис. 4. Комплексний інструментарій у концепції управління економічною стійкістю машинобудівного підприємства

Примітка: розроблено автором

Визначальним фактором цієї системи є обґрунтоване поєднання процедури формування та реалізації магістральної лінії забезпечення економічно стійкої діяльності машинобудівного підприємства із функціональними завданнями управлінського апарату (керуючою підсистемою). При цьому з метою ефективного

управління економічною стійкістю машинобудівного підприємства запропоновані конкретні інструментальні засоби для відповідної ланки керуючої системи.

Впровадження засадних умов оцінно-аналітичного інструментарію зумовило необхідність формування комплексного інструментарію управління економічною стійкістю. Ця проблема у роботі вирішується шляхом розроблення моделі комплексного інструментарію (рис. 5).

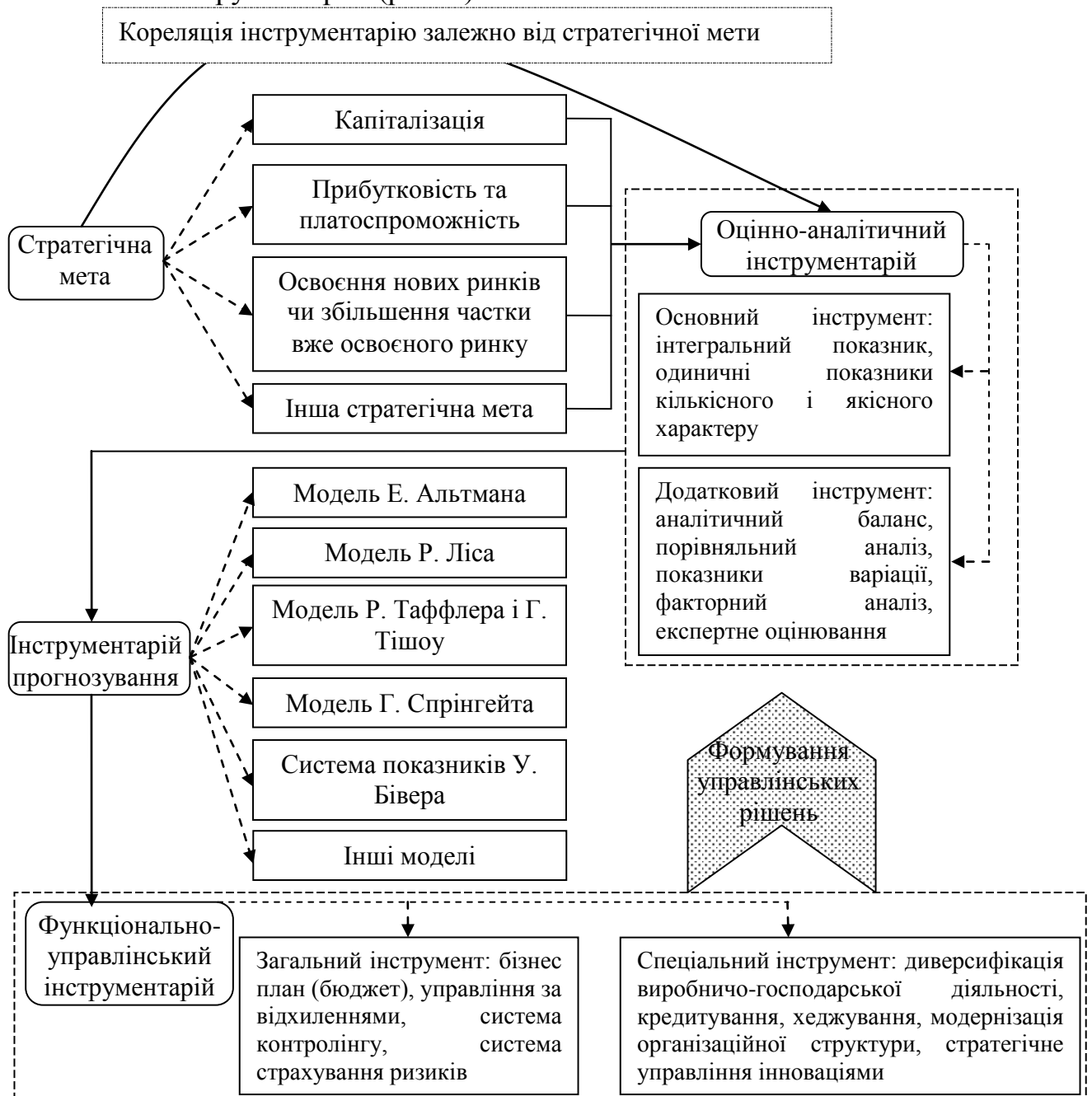

Рис. 5. Модель комплексного інструментарію в управлінні економічною стійкістю машинобудівного підприємства

Примітка: розроблено автором

Необхідність формування стратегічних рішень з управління економічною стійкістю виключно на основі опрацювання результатів всього комплексу інструментів мінімізує реалізацію необґрунтованих, емоційно зумовлених рішень менеджменту машинобудівного підприємства. При цьому актуалізується

необхідність об'єктивізації результатів оцінювання рівня економічної стійкості машинобудівних підприємств. Для того щоб модель (1) забезпечувала оптимальний результат економічної стійкості підприємства, обґрунтовується необхідність, приведення складових цієї моделі до нормативних (еталонних) значень. Таке коригування можна подати у вигляді:

$$E_{ij}^{CE} = \sum_{\gamma=1}^n \alpha_{\gamma} * \sum_{t=1}^T \beta_{t\gamma} * \frac{K_{ijt\gamma}^{\Phi}}{K_{ijt\gamma}^E}, \quad (3)$$

$$\sum_{\gamma=1}^n \alpha_{\gamma} = 1, \sum_{t=1}^T \beta_{t\gamma} = 1, t \in T \text{ різні для кожного } \gamma, \quad (4)$$

де α_{γ} - ваговий коефіцієнт, який враховує ступінь важливості складової γ в структурі економічної стійкості підприємства; n - кількість функціональних складових економічної стійкості; $\beta_{t\gamma}$ - ваговий коефіцієнт, який враховує значущість t -го показника в складовій γ економічної стійкості підприємства; T - кількість показників для розрахунку складової γ економічної стійкості підприємства; $K_{ijt\gamma}^{\Phi}$ - фактичне значення t -го показника в складовій γ , розраховане для i -го підприємства в j -му періоді; $K_{ijt\gamma}^E$ - еталонне (нормативне) значення t -го показника в складовій γ , розраховане для i -го підприємства.

Розроблена економіко-аналітична модель враховує не абсолютні значення показників, а відношення до нормативного (еталонного) значення, що дає змогу визначити відповідність кожного конкретного одиничного показника та інтегрального рівня економічної стійкості машинобудівного підприємства очікуваному результату чи нормативну.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі зроблено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення важливого наукового завдання, яке полягає в розвитку теоретико-методичного та концептуально-організаційного забезпечення економічного інструментарію в системі управління економічною стійкістю вітчизняних підприємств машинобудування. За результатами дослідження сформовані такі положення:

1. Економічна стійкість машинобудівного підприємства є багатофакторною економічною категорією, управління якою потребує інформаційно-аналітичної бази про ключові критерії впливу. Доведено, що категорійний апарат у сфері досліджень економічної стійкості підприємства функціонально залежний від вектору наукових пошуків, поглядів на ключові критерії її забезпечення, спричиняючи як неоднозначне трактування самої категорії, так і методичні засади її вимірювання, аналізування, моделювання. Пропонований поглиблений зміст цього поняття пов'язується з урахуванням чинників екзогенного та ендогенного середовища. Їх ідентифікація обґрунтована шляхом ранжування цих факторів за допомогою впровадженого на підприємстві адаптивного економічного інструментарію. Поняття економічна стійкість розкрито контекстно реальному економічному стану і фінансово-економічним процесам в умовах транзитивної української економіки.

2. Встановлено, що існуючі системи показників та індикаторів, які сформовані для оцінювання та аналізування економічної стійкості суб'єктів розвинутих економік не достатньо об'єктивно характеризують рівень економічної стійкості вітчизняних підприємств машинобудування, виходячи з реальних умов їх діяльності. Система формалізованих індикаторів, побудована на основі публічної інформації, є основним джерелом аналітичних розрахунків в інтегральному показнику економічної стійкості машинобудівного підприємства. Пропоновані засади розширення оцінно-аналітичного інструментарію встановлення економічної стійкості обґрунтовано шляхом урахування атрибутивних факторів із використанням експертних оцінок, зокрема для організаційно-кадрової, техніко-технологічної, маркетингово-логістичної та інноваційної складових.

Запропоновано засади агрегування і стандартизації одиничних показників економічної стійкості для потреб планово-економічних відділ, які дають змогу опрацьовувати формалізовані і неформалізовані індикатори, що забезпечує додатково, порівняно із традиційними підходами, врахування суттєвих для базових підприємств складових економічної стійкості.

3. Сформовані концептуальні засади побудови інструментарію управління економічною стійкістю та форматування інформаційної бази дозволяють розширити критерії економічної стійкості машинобудівних підприємств. Це дає змогу економічно-аналітичним службам (підрозділам) підприємства впроваджувати адекватні для їх потреб інструментальні засоби, спрямовані на поглиблення об'єктивності виміру економічної стійкості. Такий підхід підвищує ефективність інформаційного забезпечення в системі управління економічною стійкістю машинобудівних підприємств. Обґрунтовано, що такі базові засади забезпечують вироблення і прийняття більш релевантних управлінських рішень, вибір адекватних для підприємства управлінських альтернатив у процесах управління економічною стійкістю.

4. Запропонований адаптивний оцінно-аналітичний інструментарій встановлення економічної стійкості забезпечує керівництво машинобудівного підприємства більш об'єктивними результатами комплексної інтерпретації інтегрального рівня економічної категорії в умовах трансформаційного середовища функціонування суб'єкта господарювання. Обґрунтована процедура реалізації методичного підходу, в контексті якого визначені основні складові економічної стійкості підприємств машинобудування, дає змогу формувати ефективні та об'єктивізовані управлінські рішення.

5. Розроблено та науково обґрунтовано методичні положення формування інтегрального показника економічної стійкості машинобудівного підприємства, який базується на стандартизованих та збалансованих одиничних показниках та їх нормативних (еталонних) значеннях. Такий підхід спричиняє модифікацію існуючого інтегрального економічного інструментарію й забезпечує можливість порівняльного аналізування економічної стійкості для оцінно-аналітичних, економічно-планових та управлінських підрозділів машинобудівного підприємства.

6. Для управлінського персоналу підприємства сформульована концепція комплексного економічного інструментарію, адекватного до впровадженої

парадигми процесного управління економічною стійкістю машинобудівного підприємства, яка базується на розробленому інтегральному показнику, що включає обґрунтовані складові економічної стійкості машинобудівного підприємства. Із використанням цих концептуальних засад керівництву та менеджменту вітчизняних машинобудівних підприємств надається можливість суттєво посилити ефективність реалізації економічного інструментарію в управлінні їх економічною стійкістю.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1.1. Публікації у наукових фахових виданнях України

1. Глушко О.В. Фінансова стійкість як категорійне поняття / О.В. Глушко // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України: Збірник науково-технічних праць. – 2011. – Вип. 21.18. – С. 171-175 (0,39 друк. арк.).

2. Глушко О.В. Показники фінансової стійкості як складова виміру ефективності функціонування підприємства / І.В. Борщук, О.В. Глушко // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – № 722. – С. 17-21 (0,44 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача: обґрунтування параметру системи показників оцінювання фінансової складової економічної стійкості підприємства (0,22 друк. арк.).*

3. Глушко О.В. Методичні основи оцінювання економічної стійкості підприємств / О.В. Глушко // Економічний аналіз. Збірник наукових праць Тернопільського національного економічного університету. – 2013. – Том 13. – С. 281-287 (0,69 друк. арк.).

4. Глушко О.В. Інформаційна база даних для встановлення фінансової складової економічної стійкості підприємства / О.В. Глушко // Економіка і регіон. Науковий вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. – 2013. – № 4 (41). – С. 130-134. – С. 86-90 (0,4 друк. арк.).

5. Глушко О.В. Вплив інституцій на забезпечення економічної стійкості підприємств / О.В. Глушко // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – 2013. – № 50 (1023). – С. 17-24 (0,41 друк. арк.).

6. Глушко О.В. Інтелектуальний капітал як чинник забезпечення економічної стійкості машинобудівного підприємства / І.Й. Яремко, О.В. Глушко // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2014. – № 794. – С. 109-114 (0,57 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача: формулювання принципів і засад агрегованого виміру величини інтелектуального капіталу через зведений показник економічної стійкості підприємства (0,29 друк. арк.).*

7. Глушко О.В. Прикладні аспекти оцінки в системі управління економічною стійкістю машинобудівного підприємства / І.Й. Яремко, О.В. Глушко // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2014. – Вип. 3/3. – Т. 19. – С. 40-45 (0,6 друк. арк.). *Особистий внесок здобувача: реалізації результату оцінно-аналітичного інструментарію в управлінні економічною стійкістю конкретного машинобудівного підприємства (0,3 друк. арк.).*

1.2. Статті у наукових періодичних виданнях іноземних держав та публікації у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

8. Глушко О.В. Исследования оценочно-аналитического и управленческого инструментария в определении экономической устойчивости предприятий / О.В. Глушко // Экономика и предпринимательство. – 2014. – Вып. 8. – № 1-3. – С. 870-875 (0,73 друк. арк.). (*Міжнародні науково метричні бази даних: Agris, РИНЦ*).

9. * Глушко О.В. Концепції та парадигми в управлінні економічною стійкістю машинобудівних підприємств / О.В. Глушко // Бізнес Інформ Науковий інформаційний журнал (Харківський національний економічний університет). – 2014. – № 4. – С. 152-157 (0,55 друк. арк.). (*Міжнародні науково метричні бази даних: Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, РИНЦ, Index Copernicus, Directory of Open Access Journals, CiteFactor, Academic Journals Database, Research Bible, Соціонет, Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського*).

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

10. Глушко О.В. Сутнісна характеристика фінансової стійкості / О.В. Глушко // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: тези доповідей науково-практичної конференції (м. Львів, 26-28 квітня 2012 р.) / Національний університет «Львівська політехніка», 2012. – С. 65 (0,07 друк. арк.).

11. Глушко О.В. Інформаційні джерела забезпечення аналізу фінансової стійкості підприємств / О.В. Глушко // Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепціях управління: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Судак, 1-3 червня 2012 р.) / Сімферополь: ДІАЙПІ, 2012. – С. 213-215 (0,14 друк. арк.).

12. Глушко О.В. Характеристика категорійного апарату економічної стійкості / О.В. Глушко // Облік, аналіз та контроль в системі управління підприємницькими структурами: тези доповідей третьої наукової конференції аспірантів, пошукувачів та магістрів (м. Львів, 21-22 березня 2013 р.) / Національний університет «Львівська політехніка», 2013. – С. 117 (0,08 друк. арк.).

13. Глушко О.В. Особливості формування методичного підходу оцінки рівня економічної стійкості підприємств / О.В. Глушко // Менеджмент суб'єктів господарювання: проблеми та перспективи розвитку: матеріали I-ї Міжнародної науково-практичної конференції (м. Житомир, 20-21 червня 2013 р.) / Житомирський державний технологічний університет, 2013. – С. 23-25 (0,12 друк. арк.).

14. Глушко О.В. Уніфікація процедури інтегральної оцінки економічної стійкості підприємств / О.В. Глушко // Економіка і фінанси: теорія та практика: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Луганськ-Феодосія, 26-28 вересня 2013 р.) / Луганськ: «НОУЛІДЖ», 2013. – С. 100-102 (0,12 друк. арк.).

15. Глушко О.В. Інституційний інструментарій забезпечення економічної стійкості підприємства / О.В. Глушко // Проблеми формування та реалізації регіональної економіки: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної

* Дана стаття відноситься також до наукових фахових видань України

конференції (м. Київ, 18-19 жовтня 2013 р.) / ГО: «Київський економічний науковий центр», 2013. – С. 34-37 (0,18 друк. арк.).

16. Глушко О.В. Estimation of economic sustainability of the enterprise: the evaluation methods / О.В. Глушко // Економіка і менеджмент: матеріали III Міжнародної конференції молодих вчених ЕМ-2013 (м. Львів, 21-23 листопада 2013 р.) / Національний університет «Львівська політехніка», 2013. – С. 18-19 (0,23 друк. арк.).

17. Глушко О.В. Інституційні впливи на економічну стійкість підприємств / О.В. Глушко // Проблеми соціально-економічного розвитку підприємств: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 30-31 жовтня 2013 р.) / Харківський політехнічний інститут, 2013. – С. 260-261 (0,09 друк. арк.).

18. Глушко О.В. Концептуальні основи встановлення економічно стійкого функціонування машинобудівного підприємства / О.В. Глушко // Проблеми сучасної економіки: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (частина 1) (м. Донецьк, 27-28 грудня 2013 р.) / Східноукраїнський інститут економіки та управління, 2013. – С. 7-10 (0,29 друк. арк.).

19. Глушко О.В. Особливості використання загальнонаукових методів дослідження економічної стійкості машинобудівних підприємств / О.В. Глушко // Перспективи економічного зростання та інноваційного розвитку країн: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (частина I) (м. Одеса, 18-19 квітня 2014 р.) / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку», 2014. – С. 119-122 (0,21 друк. арк.).

20. Глушко О.В. Характеристика оціночного інструментарію встановлення рівня економічної стійкості машинобудівних підприємств / О.В. Глушко // Ринкові економічні механізми сталого розвитку: інноваційне та фінансове забезпечення: збірник міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпропетровськ, 9-10 травня 2014 р.) / Національний гірничий університет: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – С. 31-33 (0,25 друк. арк.).

21. Глушко О.В. Змістова характеристика економічного інструментарію управління економічною стійкістю машинобудівного підприємства / О.В. Глушко // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства: тези доповідей III міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24-25 жовтня 2014 р.) / Національний університет «Львівська політехніка», 2014. – С. 47-48 (0,16 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Глушко О.В. Економічний інструментарій в управлінні економічною стійкістю підприємств. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). - Національний університет «Львівська політехніка» Міністерство освіти і науки України, Львів, 2015.

Дисертаційну роботу присвячено проблемам розвитку науково-теоретичних засад економічного інструментарію в управлінні економічною стійкістю

машинобудівних підприємств, виробленню методичних засад для надання йому адаптивності відповідно умовам їх функціонування у транзитивній економіці України. Сформовано розширену змістову характеристику поняття «економічна стійкість підприємства», розвинуто категорійний апарат у процесах оцінювання й управління економічною стійкістю підприємств машинобудування. Обґрунтовано доцільні для підприємств машинобудування інструментальні засоби, метод їх поєднання у комплексний економічний інструментарій, який з достатнім рівнем об'єктивності встановлює рівень економічної стійкості машинобудівного підприємства. Удосконалено метод агрегування формалізованих і неформалізованих показників, які за різними аспектами розкривають рівень економічної стійкості вітчизняних підприємств машинобудування. Запропоновано концептуальні засади комплексного економічного інструментарію управління економічною стійкістю підприємства, які базуються на розробленому інтегральному показнику, що включає фінансову, організаційно-кадрову, техніко-технологічну, маркетингово-логістичну та інноваційну складову економічної стійкості сучасного підприємства.

Ключові слова: економічний інструментарій, системи, моделі, показники, система управління, машинобудівне підприємство.

АННОТАЦІЯ

Глушко О.В. Экономический инструментарий в управлении экономической устойчивостью предприятий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный университет «Львівська політехніка» Министерство образования и науки Украины, Львов, 2015.

Целью диссертационной работы является разработка теоретических положений и обоснование методико-прикладных рекомендаций по совершенствованию концептуальных основ экономического инструментария в процессах управления экономической устойчивостью отечественных предприятий машиностроения. Для достижения поставленной цели в диссертационной работе были поставлены и реализованы задачи с расширения содержательной характеристики и параметров понятия «экономическая устойчивость предприятия», проанализировать и систематизировать результаты адекватности концептуальных и методологических основ используемого экономического инструментария управления экономической устойчивостью отечественных предприятий машиностроения к реальным условиям их функционирования, научно аргументировать пути развития базовых основ оценочно-аналитического и мониторингово-диагностического инструментария для информационного обеспечения экономической устойчивости предприятий.

В диссертационной работе обоснованы параметры релевантной и доступной информации, позволяющей сформировать ключевые показатели та индикаторы отдельных составляющих экономической устойчивости предприятия, сформулирована и обоснована методика определения интегрального показателя экономической устойчивости машиностроительного предприятия, базирующегося на использовании нормативных (эталонных) значений единичных показателей,

характеризующих отдельные аспекты экономической устойчивости предприятия. По результатам апробации на базовых предприятиях разработанных методов агрегирования формализованных и неформализованных показателей экономической устойчивости, а также предложенному методу синтезу информационной базы для этих целей сделан вывод о том, что разработанные положения позволяют более объективно устанавливать уровень экономической устойчивости предприятия, оценивать факторы влияния на его изменения, является более действенным средством в процессах управления экономической устойчивостью предприятия, придают более содержательного характера используемым на предприятиях оценочно-аналитическим системам. Разработанные рекомендации сориентированы на своевременную диагностику экономической устойчивости машиностроительных предприятий та идентификацию дестабилизирующих факторов их функционирования. При этом предложенный системный инструментарий обеспечивает формирование управленческих решений на базе проведённой аналитической обработки экономической информации.

В первом разделе «Экономическая устойчивость предприятия и инструментарий её обеспечения» раскрыто категорийный аппарат та параметры понятия «экономическая устойчивость предприятия», систематизированы ключевые проблемы систем и моделей в объективном установлении экономической устойчивости современных предприятий, предложено пути развития концепций управления экономической устойчивостью предприятия. Предложена модель базовой основы комплексного экономического инструментария в управленческой концепции, обосновано принципы согласованности методологических основ экономического инструментария и используемых концепций управления.

В работе обоснованы ключевые критерии отдельных составляющих экономической устойчивости, которые избраны финансовая, организационно-кадровая, технико-технологическая (производственная), маркетингово-логистическая и инновационная.

Во втором разделе «Анализ состояния экономической устойчивости и инструментария её обеспечения» разработаны методические положения оценки и анализа экономической устойчивости машиностроительных предприятий, наведены результаты исследования базовых предприятий, проведённый основательный анализ существующих экономических инструментальных средств, которые используются в целях оценки и управления экономической устойчивостью постиндустриальных предприятий машиностроения.

Разработана адекватная условиям функционирования отечественных машиностроительных предприятий аддитивная факторная модель, позволяющая интегрировать в обобщённом показателе ключевые составляющие экономической устойчивости, обоснованы весомости каждой из них на основании установления коэффициентов экспертным путем. Интегральный показатель экономической устойчивости в синтезе их составляющих устанавливается на основании разработанного методического подхода к определению агрегированного показателя.

В третьем разделе «Развитие экономического инструментария в управлении экономической устойчивостью машиностроительных предприятий»

сформулированы базовые положения использования комплексного экономического инструментария в управлении предприятием. Предложены подходы к выявлению и управлению дестабилизирующими факторами влияния на экономическую устойчивость машиностроительного предприятия. Обоснован комплекс инструментальных средств, адекватный применяемым на практике концепциям управления и разработана модель комплексного инструментария в управлении экономической устойчивостью машиностроительного предприятия в транзитивной экономике Украины.

Полученные результаты работы послужат научной основой для усовершенствования применяемого в практической деятельности экономического инструментария, его адаптации к условиям деятельности предприятий машиностроения.

Ключевые слова: экономический инструментарий, системы, модели, показатели, система управления, машиностроительное предприятие.

ANNOTATION

Hlushko O.V. Economic tools of managing economic stability of the enterprises.

– On the rights of manuscript.

Dissertation in order to obtain a Degree of Candidate of Economic Sciences with a specialization 08.00.04 – Economics and management of enterprises (by the types of economic activity) – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2015.

A dissertation work on the problems of development of scientific-theoretical bases of economic tools in managing economic stability of the machine-building enterprises, the development of methodological foundations to provide adaptability in accordance with the conditions of their functioning in the transitional economy of Ukraine was shown. The extended meaningful characterization of the notion of «economic stability of the enterprise» was formed and the categorical apparatus in the processes of assessment and management of economic stability of the enterprises of mechanical engineering was developed. Suitable for enterprises of the industry tools, the method of their combination in the system of economic tools, which with a sufficient level of objectivity sets the level of economic stability of the machine-building enterprise in modern conditions by the possibilities of its practical implementation, was proved. Method of aggregation formal and informal indicators on various aspects reveals the level of economic stability of the domestic machine-building enterprises was improved. The conceptual frameworks of economic tools for managing economic stability of the enterprise, based on the integral indicator, including financial, organizational, human, technological, marketing and logistics and innovative component of economic stability of domestic machine-building enterprises were proposed.

Key words: economic tools, systems, models, indicators, management system, machine-building enterprise.

Підписано до друку 15.07.2015 р.
Формат 60×90 1/16. Папір офсетний.
Друк на різнографі. Умовн. друк. арк. 1,5. Обл.-видав. арк. 0,89.
Тираж 100 прим. Зам. 152858

Поліграфічний центр
Видавництва Національного університету „Львівська політехніка”
вул. Ф. Колесси, 4, 79000, Львів
Реєстраційне свідоцтво серія ДК № 4459 від 27.12.2012 р.